

Nettverk og faglig utvikling i Telemark

Linda Hørsrud, spesialvernepleier, seksjon voksenhabilitering,
Telemark sykehus HF

Siden 2012 har Sykehuset Telemark, seksjon voksenhabilitering (HAVO) i samarbeid med kommuner i Telemark arrangert nettverkssamlinger for miljøterapeuter ledere i kommunale bofellesskap og dagsentere. Nettverket har vokst seg stort og er etter hvert blitt et to-ganger-i-året høydepunkt både faglig og sosialt. Fagfolk fra hele fylket samles for å utveksle erfaring og kompetanse.

Innledning

Nettverkssamlinger for miljøterapeuter i kommunale tjenester i Telemark har sin opprinnelse fra slutten av 1990-tallet. HAVO hadde den gang boveileder-samlinger for ledere i tjenesten for mennesker med utviklingshemming. Dette ble avvirket på midten av 2000 tallet. Kommunene meldte etter hver tilbake at de savnet et nettverk med andre fagfolk. HAVO kontakt med kommunene og tok initiativ til et nytt nettverk, spesielt for å ivareta fagpersoner som sto alene i små fagmiljøer.

Telemark har stor demografisk spredning. Skien og Porsgrunn har henholdsvis 55.000 og 36.000 innbyggere. Det er også relativt mange småkommuner med mindre enn 5.000 innbyggere.

Det ble nedsatt et arbeidsutvalg for å planlegge et nytt nettverk hvor kompetanseheving og bruk av kompetanse på tvers av kommunegrensene i fylket var målsettingen. Målgruppen skulle være ansatte med en bachelorgrad som arbeidet i tjenestene for mennesker med utviklingshemming.

Det har vært etablert en fast arbeidsgruppe som har utarbeidet det faglige innholdet på samlingene. Gruppen har bestått av representanter fra Skien, Porsgrunn, Bamble, Tokke og Nissedal kommune. Gruppen har hatt møter ca. 4 ganger pr år, både digitalt og fysisk. Det ble tidlig i planleggingen klart at det var behov for to nettverk; etter for ledere, og ett for miljøterapeuter med faglig ansvar. Det ble vurdert som viktig at nettverkene hadde en form og gjennomføring som bidro til at nettverkens medlemmer ble godt kjent og at barrieren

for å ta kontakt med andre medlemmer ved behov for faglige råd ble lavest mulig. Nettverket har blitt et fast kompetansehevende tiltak for kommunene i Telemark, noe et stadig økende og ellers stabilt deltagerantall underbygger. I 2012 var det 50 deltagere på fagnettverket og i 2022 var det 120.

Organisering

Alt praktisk /administrativt arbeid knyttet til gjennomføring og organisering av nettverkene har blitt gjort av HAVO. Nettverkene ble evaluert på samling i 2015 og i 2019, og tilbakemeldingene var at nettverkene har stor verdi både for pasienter og nettverksdeltagerne, og bør videreføres.

Høsten 2019 ble det innledet samarbeid med Utviklingssenteret for sykehjem og hjemmetjenester i Telemark, som heretter har stått for praktisk gjennomføring og drift. Program for samlingene vil fortsatt vil fremdeles bli utarbeidet av en arbeidsgruppe med deltagere fra enkelte i samarbeid med HAVO.

Samlingene har vært arrangert to ganger i året. På våren har det vært en dagssamling og på høsten en 2 dagers samling med overnatting. Det er foretrukket fysiske samlinger, men i 2020 ble det arrangert en digital dagssamling grunnet Covid-19 pandemien.

Deltagere, økonomi og faglig innhold

Deltagerne er fagfolk i kommunale tjenester for mennesker med utviklingshemming, hovedsakelig bofellesskap og dagsenteransatte. Det er flest vernepleiere, men også barnevernspedagoger, sosionomer, sykepleiere og førskolelærere deltar. Det har

vært hensiktsmessig at de samme personene deltar fra år til år, selv om det naturlig nok blir noen utskiftninger underveis. Med faste deltagere blir man bedre kjent, samtidig som man også blir kjent med organiseringen i andre kommuner. Det blir lavere terskel for å ta kontakt.

Den enkelte kommune dekker vikarutgifter, som er den største kostnaden for nettverksdeltagerne.

Nettverket ble støttet økonomisk fra Helsedirektoratet i de første 3 årene og har i tillegg mottatt sporadisk støtte fra Statsforvalteren i Telemark. Tilskudd har gått til gjennomføring av samlingene, i hovedsak opphold og honorar til foredragsholdere.

Arbeidsgruppen hadde som målsetting å vektlegge områder knyttet til bruk av tvang, helseoppfølging og systematikk i miljøarbeidet. Dette har vært vurdert som viktige områder for å sikre gode levekår og tjenester for mennesker med utviklingshemming. Tema for samlingen i 2020 var ivaretagelse av brukere under pandemien. Det har ellers vært interne forelesere fra HAVO og eksternt innleide forelesere innen tema som arbeidsgruppen har funnet aktuelle og relevante. Videre har det vært innlegg og deling av erfaringer i form av casepresentasjoner fra nettverksdeltagerne. Denne arbeidsformen startet i 2018 nettverk for fagpersoner.

Et nytt tema for nettverkene er innføring av CRPD – som omfatter verdier som selvbestemmelse, verdighet og integritet. Hvordan dette skal løses på et kommunalt nivå anses som relevant for nettverksdeltagerne. Andre tema har vært positiv

atferdsstøtte som har vært tema i både leder- og fagnettverket (nevnt over), rekruttering med foreleser Marit Selfors i profesjonsrådet for vernepleiere, FO, samt stram kommuneøkonomi. Det siste medfører at det er færre muligheter for å delta på kurs. I lys av dette oppleves det kanskje som ekstra viktig for vernepleiere å delta i slike nettverk, slik at de får mulighet til å oppdatere seg faglig.

Oppfølging av fysisk og psykisk helse har vært et tema i flere samlinger. Både fysiske og psykiske helseplager har en stor overhyppighet generelt hos mennesker med utviklingshemming. Dette innebærer at tjenesteytere i kommunene har behov for kompetanse i helsefaglige forhold. Nettverkssamlingene har hatt observasjonskunnskap, kartleggingsverktøy og e-læringsprogrammer som tema. Overlege Svein Eirik Skåle ved HAVO/Telemark har vært en pådriver for at tjenesteytere i førstelinjetjenesten gjør gode observasjoner og kartlegger dette, slik at medikamentoppfølging blir godt ivaretatt hos de menneskene som i liten grad kan rapportere om dette selv.

Intervjuer om nettverkene

I denne artikkelen har jeg intervjuet to deltagere i nettverket: *Elizabeth Lekman* er vernepleier og jobber som avdelingsleder i et bofellesskap i Porsgrunn kommune. Hun har deltatt i nettverket siden 2013. Hun har tidligere erfaring som fagansvarlig i bofellesskap. *Edda Rue* er en av flere som jobber som eneste vernepleier i bofellesskap for voksne med utviklingshemming. Hun er ansatt i Tinn kommune.

Elizabeth Lekman forteller at på samlinger er man del av et fellesskap selv om det er flere kommuner som deltar. Uansett tema eller foreleser så oppleves det som relevant. Hun syntes det er ekstra viktig at man kan reflektere sammen. Pauser blir brukt til å diskutere tema med andre nettverksdeltakere. Det er ekstra hyggelig å «mingle» og å hilse på kjente ansikter: *På siste samling pratet jeg med en annen kommune om rekruttering. Det ble diskutert på middagen om kvelden. Det er vel så viktig med disse refleksjonene i en uhøytidelig setting* (Elizabeth Lekman). Hun forteller videre: *Fokuset på faget vårt har vært spesielt viktig. Det er komplisert og av og til åpent for tolkninger og av og til absolutt ikke åpent for tolkning. Tematikk og bidragsytere har gjennomgående vært av høy kvalitet, virkelighetsnært og gjenkjennelig for oss som står i frontlinjen.*

Elizabeth påpeker også kompleksiteten og mangfoldet av arbeidsoppgaver kommunen står i. Det er ekstra viktig å ha et godt samarbeid internt og eksternt. Det å heve kompetansen og hele tiden bli bedre og oppdatere seg på ny kunnskap, noe hun syntes nettverket har bidratt til. Man kan ikke lene seg tilbake på en bachelor man tok i 2013, man må hele tiden oppdatere seg for faget er i endring hele tiden. Selv om de får gode tilbakemeldinger på den jobben de gjør, så føles det godt å få tilbakemelding fra andre om at det man gjør er bra. Så selv om man kanskje ikke alltid lærer noe helt nytt, så får man kanskje tilbakemelding på at det man gjør holder en god standard. Elizabeth opplever at de har en god kultur for å lære av hverandre og at det er lav

terskel for å ta kontakt med andre kommuner.

Tjenestetilbudet skal tilrettelegges med respekt for den enkeltes fysiske og psykiske integritet, og så langt som mulig i overensstemmelse med brukerens eller pasientens selvbestemmelsesrett (helsedirektoratet, 2015). Det har derfor vært vesentlig å øke kompetansen i tjenesten ved å legge vekt på forebyggende praksiser. Det har derfor vært ansett som relevant å øke kunnskapen om positiv atferdsstøtte(PAS) som et ledd i dette arbeidet. Fagnettverket hadde i 2019 Ulf Berge som eksternt foreleser på temaet. Ledernettverket i 2022 hadde besøk av Sandefjord kommune som har et pågående arbeid om å implementere PAS i tjenester til mennesker med utviklingshemming: *Hvordan andre kommuner er organisert syntes jeg er interessant. Det var også et tema sist hvordan en kommune jobbet med PAS, noe jeg ble inspirert av. Det er ikke alltid man sitter på de beste løsningene selv. Godt å høre at andre også har de samme utfordringene* (Elizabeth Lekman).

Edda Rue kan fortelle at det har vært nyttig for henne å møte andre fagfolk i nettverket og at hun møter andre kjente vernepleiere fra da hun studerte på USN i Porsgrunn. Hun formidler også at innholdet har vært relevant og nyttig. Fagpersoner fra kommunene har siden 2018 lagt frem case med ulike problemstillinger. Gjennomgående for case-diskusjonene har vært systematikk i det daglige miljøarbeidet - hvordan kartlegginger kan benyttes for å finne årsaksammenhenger til utfordrende atferd, samt hvilke tiltak som har vist seg å ha effekt. Dette er noe deltagerne har funnet spesielt

nyttig. I oktober 2022 var det flere av casefremleggene som kombinerte den medisinske og miljøterapeutiske oppfølgingen i samarbeid med HAVO Telemark. Elizabeth syntes det er motiverende å være med på casediskusjoner. Det er også godt å høre at andre står i det samme dilemmaene som en selv: Jeg har selv lagt frem case med tema systematikk i miljøterapi. Hun forteller at det var en god erfaring å presenterte et case i samarbeid med kollegaer. Det å stoppe opp og bruke tid på å oppsummere det man faktisk har oppnådd i det miljøterapeutiske arbeidet. En årlig evaluering av det miljøterapeutiske arbeid bør gjennomføres i regi av fagansvarlig i boligen. Elizabeth forteller. *Jeg hadde en viss ærefrykt på om vårt arbeid har vært bra nok, når man skal presentere det for andre, noe som motiverte til at arbeidet skal tåle dagens lys. Det ble også benyttet som en tilbakemelding til ansatte på at de hadde jobbet godt faglig.*

Også Edda Rue fra Tinn bidro med casefremlegg på fagnettverkssamling høsten 2022: *Jeg har hatt case selv, noe som var litt skummelt. Men jeg fikk veldig gode tilbakemeldinger etterpå. Det var mange som kom bort til meg. Vi kunne kanskje vært litt flinkere til å ta kontakt med hverandre i etterkant av samlingene.* Edda Rue støtter casediskusjoner som nyttig. Hun syntes man kan kjenne seg igjen i hva andre formidler og få ider om hva man kan prøve selv. Fra samlingen i 2022 fremhever hun spesielt Skien kommune sitt innlegg om å benytte trafikklysmodellen for å forebygge kognitiv overbelastning var veldig bra inspirerende.

Oppsummering

I 2022 hadde nettverket i Telemark 10-årsjubileum. Vi kan se tilbake på 10 år med erfaringsutveksling, fagutvikling og hyggelig samvær med fagfolk i kommunen. Vi gleder oss til nye samlinger fremover. Vi håper og tror at dette kommer mennesker med utviklingshemming til gode og at det kan være en inspirasjon for andre habiliteringstjenester og kommuner. Elizabeth avslutter med at hun syntes samlingene har vært uvurderlige: *Det gir inspirasjon, det gjør oss klokere, og det øker muligheten for å gi så gode tjenester som mulig. Eventuelle skylapper som vokser frem «alene på kontoret» forsvinner raskt i møte med dyktige kolleger i andre kommuner.*